

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
OŚRODEK INFORMACJI 693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23 00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET <http://www.cbos.pl> E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/1/2003

CZY POLACY LUBIĄ INNE NARODY?

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, STYCZEŃ 2003

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

W niedalekiej już perspektywie wejścia naszego kraju do Unii Europejskiej szczególnego znaczenia nabiera stosunek Polaków do innych narodów. Dość intensywne w porównaniu z niedawną przeszłością kontakty z przedstawicielami innych nacji staną się jeszcze bardziej nasilone. Na klimat i atmosferę tych kontaktów wpływać będą ukształtowane historycznie różnego rodzaju stereotypy (zarówno negatywne, jak i pozytywne). Równocześnie doświadczenia i obserwacje wynikające z bezpośredniej styczności Polaków z przedstawicielami innych narodów będą coraz silniej oddziaływać na stosunek do nich, modyfikować stereotypy.

Stopień sympatii lub niechęci Polaków do innych narodów badamy rokrocznie od pierwszych lat minionej dekady. Stopniowo obejmujemy badaniem coraz większą liczbę narodów. W sondażu z 1993 roku umieściliśmy ich osiemnaście, w 2002 roku¹ już dwadzieścia osiem. Przedstawiona badanym lista zawierała przede wszystkim narody europejskie, w tym wszystkie z naszego regionu. Zamieściliśmy również kilka największych, powszechnie znanych narodów pozaeuropejskich - Amerykanów, Japończyków, Chińczyków, Arabów, jak również coraz częściej spotykanych w naszym kraju Wietnamczyków.

Badani określali swój stosunek do poszczególnych narodów za pomocą siedmiopunktowej skali: od -3 (niechęć) do +3 (sympatia). Środek skali (0) oznaczał obojętność. Uzyskane dane można analizować w dwojaki sposób - pokazując stopień sympatii do danego narodu, tzn. odsetek badanych wskazujących punkty dodatnie na skali, oraz średnią sympatii, czyli średnią arytmetyczną punktów dodatnich lub ujemnych przyznanych danemu

¹ Sondaż „Aktualne problemy i wydarzenia” (149) przeprowadzono w dniach od 11 do 14 października 2002 roku na liczącej 1231 osób reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

narodowi. Średnia ta uwzględnia także natężenie sympatii lub niechęci, tzn. pokazuje, jak często deklarowana sympatia określana była za pomocą poszczególnych punktów dodatnich, a niechęć odpowiednio - za pomocą poszczególnych punktów ujemnych.

Tabela 1

Narody	Jak by Pan(i) określił(a) swój stosunek do innych narodów?				Średnie*
	Sympatia	Obojętność	Niechęć	Trudno powiedzieć	
	w procentach				
Amerykanie	58	26	12	5	+1,02
Włosi	54	29	10	7	+0,95
Francuzi	51	30	12	7	+0,82
Anglicy	51	28	15	6	+0,82
Czesi	50	30	15	5	+0,75
Węgrzy	48	31	14	7	+0,72
Szwedzi	46	32	12	10	+0,76
Grecy	44	32	14	10	+0,72
Słowacy	42	32	17	9	+0,57
Austriacy	40	31	19	10	+0,51
Japończycy	39	27	21	13	+0,50
Litwini	38	29	24	9	+0,33
Niemcy	38	28	31	4	+0,16
Słoweńcy	34	34	18	14	+0,39
Estończycy	31	32	20	17	+0,29
Łotysze	29	30	23	18	+0,21
Chorwaci	29	30	26	15	+0,12
Bułgarzy	26	33	30	11	-0,01
Chińczycy	26	27	32	15	-0,12
Białorusini	26	30	36	8	-0,20
Wietnamczycy	24	26	35	15	-0,17
Rosjanie	24	29	43	4	-0,33
Żydzi	23	23	46	8	-0,61
Ukraińcy	22	24	48	6	-0,54
Serbowie	18	25	42	15	-0,47
Arabowie	16	19	54	11	-0,94
Rumuni	15	23	55	7	-0,82
Romowie (Cyganie)	15	20	60	5	-1,00

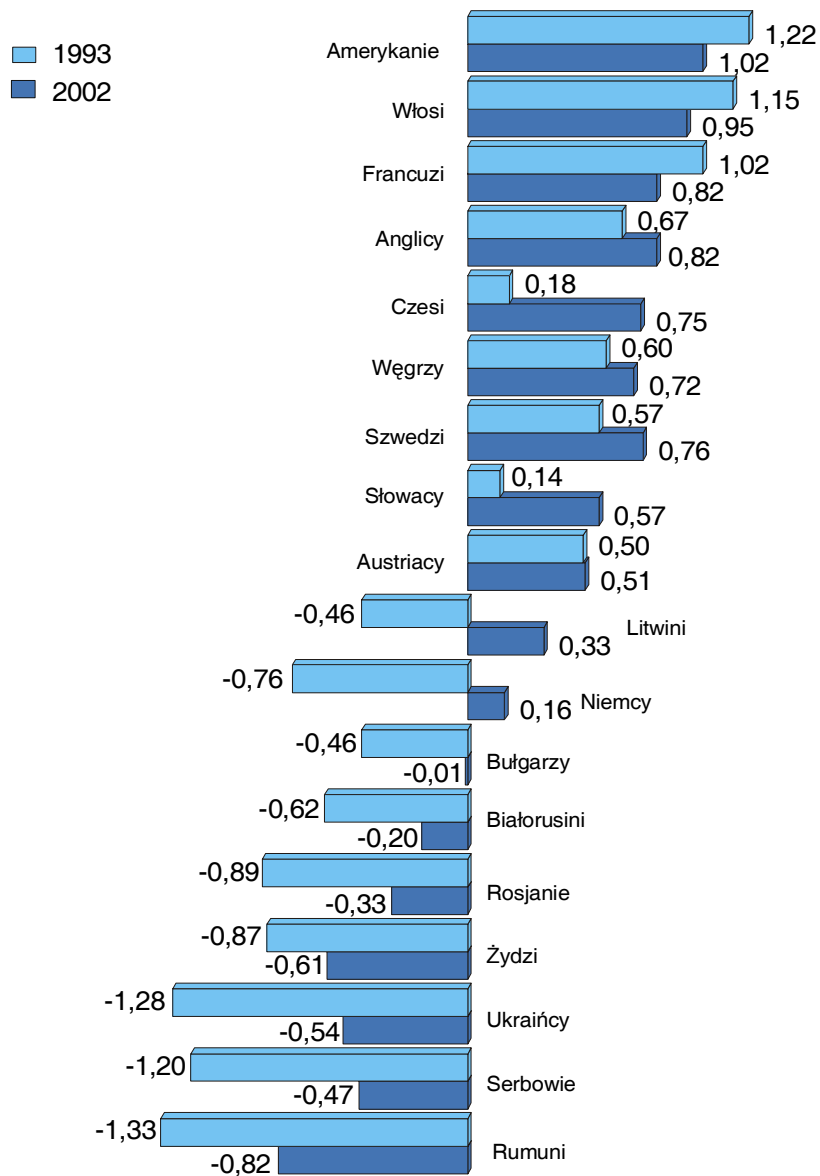
* Średnie mierzone na skali od -3 (niechęć) do +3 (sympatia)

Tabela 2

Narody	Jak by Pan(i) określił(a) swój stosunek do innych narodów?																	
	Sympatia							Niechęć										
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2001	2002	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2001	2002
	w procentach																	
Amerykanie	62	58	63	59	64	61	54	50	58	9	13	10	9	6	10	12	14	12
Anglicy	47	41	51	51	55	50	45	44	51	16	20	17	13	12	16	15	18	15
Arabowie	-	-	-	-	-	-	-	-	16	-	-	-	-	-	-	-	-	54
Austriacy	41	37	48	49	47	43	40	37	40	19	20	20	12	14	17	18	21	19
Białorusini	19	17	18	21	22	19	18	26	26	47	49	53	50	46	48	50	40	36
Bułgarzy	19	16	23	23	23	20	20	25	26	41	43	42	39	39	41	40	36	30
Chińczycy	-	-	-	-	-	21	19	22	26	-	-	-	-	-	36	37	35	32
Chorwaci	-	-	-	-	-	-	-	25	29	-	-	-	-	-	-	-	32	26
Czesi	38	30	43	44	45	41	44	47	50	28	32	25	22	19	22	18	15	15
Estończycy	-	-	-	-	-	-	-	24	31	-	-	-	-	-	-	-	26	20
Francuzi	61	51	67	62	60	58	53	55	51	9	13	8	6	8	11	11	9	12
Grecy	-	-	-	-	-	-	-	43	44	-	-	-	-	-	-	-	13	14
Japończycy	-	-	43	48	43	35	33	33	39	-	-	21	16	18	23	24	22	21
Litwini	24	22	35	36	36	29	30	36	38	43	43	33	31	30	34	29	24	24
Łotysze	-	-	-	-	-	-	-	26	29	-	-	-	-	-	-	-	27	23
Niemcy	23	26	35	43	38	32	31	32	38	53	45	38	31	30	39	39	36	31
Romowie (Cyganie)	-	6	10	12	10	10	13	17	15	-	75	73	70	71	69	64	56	60
Rosjanie	17	16	17	21	20	19	17	23	24	56	59	59	57	53	55	57	47	43
Rumuni	9	8	11	12	11	10	13	15	15	66	68	68	70	66	66	63	56	55
Serbowie	10	12	14	15	16	13	14	17	18	55	51	57	49	44	50	48	42	42
Słowacy	33	32	44	38	39	36	34	42	42	27	27	22	21	22	26	21	15	17
Słoweńcy	-	-	-	-	-	-	-	32	34	-	-	-	-	-	-	-	21	18
Szwedzi	44	40	53	52	49	43	41	44	46	14	17	14	12	12	17	14	14	12
Ukraińcy	12	9	14	16	15	13	16	19	22	65	66	63	60	60	59	58	49	48
Węgrzy	47	41	56	48	47	44	44	47	48	18	21	14	16	16	20	15	15	14
Wietnamczycy	-	-	-	-	-	20	21	23	24	-	-	-	-	-	34	38	33	35
Włosi	63	54	66	62	63	55	53	54	54	6	12	8	7	8	11	11	8	10
Żydzi	15	17	25	26	28	19	19	19	23	51	47	45	41	41	48	49	47	46

Pominięto obojętność i „trudno powiedzieć”

RYS. 1. STOSUNEK POLAKÓW DO POSZCZEGÓLNYCH NARODÓW.
ŚREDNIE NA SKALI OD -3 (NIECHĘĆ) DO +3 (SYMPATIA)

Z sympatią najczęściej spotykają się Amerykanie, Włosi, Francuzi i Anglicy (ponad połowa Polaków deklaruje sympatię do tych narodów, a tylko mniej więcej jedna dziesiąta - niechęć). Pod względem stopnia sympatii niewiele ustępują im Czesi, Węgrzy oraz Szwedzi. Sympatia zdecydowanie przeważa nad niechęcią jeszcze w stosunku do takich narodów umieszczonych na naszej liście, jak: Grecy, Słowacy, Austriacy, a także Japończycy. Również Litwini i Niemcy cieszą się niemal taką samą sympatią jak Austriacy i Japończycy, z tym że w stosunku do Niemców przewaga sympatii nad niechęcią jest mniejsza (7-punktowa). Nieco niżej pod względem stopnia sympatii lokują się Słoweńcy, a następnie Estończycy, Łotysze i Chorwaci.

W stosunku do pozostałych narodów zamieszczonych na naszej liście częściej deklarowano niechęć niż sympatię. Relatywnie najmniejsza przewaga niechęci nad sympatią występuje w stosunku do Bułgarów i Chińczyków. Mniej więcej co czwarty Polak wyraża do nich sympatię, ale blisko co trzeci - niechęć. Z nieco większą niechęcią - deklarowaną przez ponad jedną trzecią badanych - spotykają się Białorusini i Wietnamczycy. Gorzej od nich postrzegani są Rosjanie, Żydzi, Ukraińcy i Serbowie - niechętny stosunek do tych nacji ma ponad dwie piąte Polaków. Natomiast najwięcej badanych (ponad połowa) deklaruje niechęć do Arabów, Rumunów i Romów (Cyganów).

Można łatwo zauważyć, że na ogół większą sympatią Polacy darzą mieszkańców krajów rozwiniętych, należących do bogatego Zachodu, niż przedstawiciele biedniejszych krajów wschodnioeuropejskich czy bałkańskich. W tym kontekście ciekawy jest przypadek stosunku do Japończyków. Cieszą się oni sympatią Polaków nie tylko znacznie częściej niż dwa inne umieszczone na naszej liście narody Dalekiego Wschodu - Chińczycy i Wietnamczycy, ale też częściej niż kilka narodów wschodnioeuropejskich, jak chociażby Bułgarzy czy Serbowie. Może to wskazywać, że w kształtowaniu się stosunku Polaków do innych narodów większą rolę odgrywają względy cywilizacyjne niż kolor skóry czy rysy twarzy. Japończycy jako naród stanowiący część rozwiniętego, bogatego Zachodu traktowani są podobnie jak inne narody z tego kręgu cywilizacyjnego.

Warto też zwrócić uwagę, że w świetle wyników naszych badań nieaktualny wydaje się stereotyp mówiący o szczególnej sympatii Polaków do Węgrów i raczej niechętnym stosunku do Czechów. Już od kilku lat jedni i drudzy równie często spotykają się z sympatią i równie rzadko z niechęcią. W omawianym badaniu Czesi znaleźli się nawet nieco wyżej niż Węrzy pod względem stopnia deklarowanej do nich sympatii.

Interesujące są zmiany stosunku Polaków do innych narodów, jakie można zauważyć z dłuższej perspektywy. W porównaniu ze stanem z początku ubiegłej dekady lub jej połowy nastąpiła poprawa stosunku do narodów naszego regionu, a także do Romów (Cyganów) i Żydów. [W tym miejscu trzeba dodać, że dotychczas pytaliśmy o Izraelczyków (Żydów); wprowadzona w 2002 roku zmiana nie miała większego wpływu na uzyskane wyniki.] Może to również oznaczać przełamywanie tradycyjnie negatywnych stereotypów w stosunku do tych narodów. Równocześnie nie uległ zmianie lub zmienił się bardzo nieznacznie stosunek do mieszkańców krajów wysoko rozwiniętych, narodów zachodniego kręgu cywilizacyjnego (łącznie z Japończykami).

W ciągu ostatnich dziewięciu lat wyraźnie poprawił się stosunek Polaków do wszystkich naszych sąsiadów. Na początku ubiegłej dekady tylko do dwóch spośród sąsiadujących z nami narodów - Czechów i Słowaków - badani częściej deklarowali sympatię niż niechęć; w stosunku do pozostałych przeważała (i to bardzo wyraźnie) niechęć. Obecnie do wszystkich sąsiadów Polacy znacznie rzadziej odnoszą się z niechęcią, a częściej z sympatią. Dziewięć lat temu w stosunku do Litwinów i Niemców zdecydowanie dominowała niechęć, teraz sytuacja jest odwrotna. Natomiast nadal wyraźnie przeważa niechęć do wszystkich trzech wschodnich sąsiadów, choć jest ona znacznie mniejsza niż przed dziewięcioma laty.

Opracował
Michał STRZESZEWSKI